

5 lat temu zmarł Ryszard Peryt, aktor, reżyser teatralny i operowy

PUBLIKACJA: 23.01.2024 [Kultura i sztuka](#)

Ryszard Peryt. Fot. PAP/R. Guz

5 lat temu zmarł Ryszard Peryt – aktor, reżyser teatralny i operowy, który jako jedyny zrealizował wszystkie dzieła sceniczne W. A. Mozarta. „Jeden z największych reżyserów, z którym dane mi było pracować” – mówi PAP Andrzej Klimczak, dyrektor założonej przez Peryta Polskiej Opery Królewskiej.

30 stycznia 1968 r. po przedstawieniu wystawianych w Teatrze Narodowym mickiewiczowskich "Dziadów" w reż. Kazimierza Dejmka, trójka studentów inicjuje marsz protestacyjny pod pomnik Mickiewicza. Są to: Małgorzata Dziewulska, Andrzej Seweryn i Ryszard Peryt.

"Ja wybiegłem z teatru po zakończeniu przedstawienia, żeby te kijki szybko przetransportować blisko wejścia do teatru. Małgorzata Dziewulska stała już z tym prześcieradłem z napisem, Andrzej Seweryn też. Nałożyliśmy transparent na te kijki i stanęliśmy z tym rozwiniętym napisem +Żądamy dalszych przedstawień Dziadów+" – wspominał przyszły reżyser operowy w rozmowie Moniką Pilch w 2013 roku.

Po aresztowaniu Peryt dostał od kolegów kieszonkową partyturę ostatniego dzieła Wolfganga Amadeusza Mozarta "Requiem d-moll (KV 626)".

"Potrafiłem czytać to, co jest horyzontalnym zapisem muzyki, czyli linię melodyczną. Ale wtedy odkryłem, że istnieje też wertykalna linia melodyczna, czyli linia harmonii, akordu. Te dwie linie przecinające się tworzą pewien prawdziwy świat. Świat, który jest właściwie niedostępny inaczej, niż poprzez czytanie partytury" – opowiada w filmie dokumentalnym "Ryszard Peryt - Istotą Harmonii Jest Krzyż" (2017). "Najgłębszą strukturą partytury jest znak Krzyża. W partyturze zawarta jest pewna teologiczna konkluzja, że istotą harmonii jest Krzyż. Jest o czym myśleć - pomyślałem. W żywiole tego przecięcia, tkwię do dzisiejszego dnia" – wyznał wówczas artysta.

Ryszard Peryt urodził się 9 marca 1947 r. w Zielonej Górze. Początkowo studiował chemię na Uniwersytecie Warszawskim, przeniósł się jednak na Wydział Aktorski Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza. Dyplom uzyskał w 1970 r. Niecałe dziesięć lat później, w 1979 r., został również absolwentem Wydziału Reżyserii.

Fascynował go prowadzony przez Jerzego Grotowskiego Teatr Laboratorium. Zaczepnięte od Grotowskiego koncepcje "teatru ubogiego", przeniesie później na grunt operowy. W 2011 r. wyda książkę zatytułowaną "Opera uboga". "Istotnym elementem rozważań Peryta nad istotą teatru operowego były przywołane przez niego konteksty mitologiczne i teologiczne" – pisał w 2019 r. na łamach "Teatru" Patryk Kencki.

"Usystematyzował jednocześnie założenia i kierunek swojej reżyserskiej pracy, w której odwoływał się do +teatru ubogiego+ Jerzego Grotowskiego. Napisał też słowa arcyważne, że +w partyturze zapisany jest kształt przedstawienia+. Zaś celem reżyserskiej lektury partytury jest +odczytanie zapisanego językiem muzyki kształtu teatru, a nie samego tylko brzmienia muzyki+" – zauważyła Barbara Osterloff.

W 1970 r. wraz z Małgorzatą Dziewulską, Ewą Benesz i Piotrem Cieślakiem założył Puławskie Studio Teatralne. Trzy lata później związał się z warszawskim Teatrem Współczesnym, w którym pod okiem Erwina Axera, występował do 1980 r. W międzyczasie angażował się w działalność opozycyjną i studiował reżyserię. W 1977 r. debiutował na scenie operowej, przygotowując jednocześnie swoje pierwsze mozartowskie inscenizacje – "Dyrektora teatru" oraz "Bastien i Bastienne".

"Początkowo był aktorem i to w dużym stopniu go ukształtowało. Później był już bardziej reżyserem. Zakochał się w Mozarcie i ta miłość do jego muzyki zaprowadziła go do opery" – powiedziała PAP teatrolog Jagoda Opalińska. Z kolei Barbara Osterloff podkreśla, iż Peryt "jako jedyny reżyser na świecie zrealizował wszystkie dzieła sceniczne Wolfganga Amadeusza Mozarta i Claudia Monteverdiego". "Jest to bez wątpienia opus magnum w dorobku Ryszarda Peryta, choć sięgał także po opery innych kompozytorów oraz utwory oratoryjne" – oceniła.

Opera coraz bardziej pociągała Peryta, który w 1980 r. związał się z Teatrem Narodowym, by wreszcie w 1986 r. trafić do Warszawskiej Opery Kameralnej. Reżyserem był w niej aż do 2005 r. wiążąc się w międzyczasie, w latach 1979-89, również z Operą im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu, gdzie wystawił "Joannę d'Arc na stosie" Arthura Honeggera.

"Adam Kruszewski, solista Warszawskiej Opery Kameralnej, mówił niedawno w wywiadzie dla Dwójki Polskiego Radia o metodzie pracy Peryta ze śpiewakami. Zdradził, że Peryt stosował na próbach proste nieraz +wynałazki+, które działały cuda, radykalnie usuwały trudności. Jeden z takich +wynałazków+ aktorzy nazwali +perytkami+" – podała w 2019 r. na łamach "Teatru" Osterloff.

W latach 90-tych Peryt założył Opera Institute, którego zadaniem miała być inscenizacja utworów oratoryjnych. Największym sukcesem Instytutu było wystawienie z okazji 500-lecia odkrycia Ameryki, opery "Mesjasz" Georga Friedricha Handla w Lille Chamber Opera House.

"Peryt był człowiekiem pełnym własnych ścieżek i marzeń. Człowiekiem nie tyle o znakomitym, co powiedziała bym nawet wykwintnym warsztacie, który bardzo umiejętnie łączył znajomość ekspresji aktorskiej z przestrzenią muzyki i śpiewu" – oceniła Jagoda Opalińska.

W Warszawskiej Operze Kameralnej Peryt zafascynował się także dziełami opery baroku. Wystawił m. in. dzieła Landiego, Periiego i La Cecchini. Największym sukcesem okresu w WOK, była realizacja komplet dzieł scenicznych Mozarta i Monteverdiego. "Wszystko to nie miaoby większego znaczenia, gdyby przedstawienia miały charakter prowincjonalny. Ale takimi nie są. W każdym razie to, co zespół ten ma do zaoferowania, to przegląd całej twórczości i możliwości usłyszenia rzadkich pozycji, które chyba w ogóle nie były wystawiane (...). I choć przypominają konwencję z lat 50., mają te przedstawienia werwę i styl" – pisał John Rockwell w "New York Times".

W 2001 r. w Teatrze Narodowym wystawił "Akropolis" Stanisława Wyspiańskiego. Od 2006 r. wykładał w Akademii Muzycznej w Poznaniu, zaś od 2008 r. w warszawskiej Akademii Teatralnej. "Był bardzo dobrym pedagogiem. Czasem dla studentów trudnym, ponieważ wymagającym. Mnóstwo czytał, był erudytą, człowiekiem wizji. Jednocześnie o dużym poczuciu humoru. Przy czym również nie zawsze łatwy w dyskusji" – przypomniła Opalińska.

Peryt znany był ze swojego głębokiego stosunku do wiary katolickiej. Szczególnie odkąd w 1984 r. stracił przytomność i przez kilka tygodni leżał sparaliżowany, a lekarze nie dawali mu większych szans, lecz pomimo to przeżył. 24 grudnia 2011 r. został oblatem Zgromadzenia Redemptorystów. "Był księdzem teatru" – powiedział w filmie dokumentalnym "Partytury Peryta" (2021) jego przyjaciel Andrzej Seweryn.

W 2017 r. założył Polską Operę Królewską, zostając jej pierwszym dyrektorem. "Ryszard Peryt był moim nauczycielem i przyjacielem. Jego teatr noszę w sobie, głęboko w sercu. Uważam go za jednego z największych reżyserów, z którym dane mi było pracować. Uczyłem się od niego - wielkiego erudyty i mentora - teatru, a w szczególności sztuki reżyserii" – mówi PAP Andrzej Klimczak. "Wyreżyserował większość moich ról operowych" – dodaje dyrektor Polskiej Opery Królewskiej.

"Polską Operę Królewską tworzyliśmy od początku razem, kiedy on był jej dyrektorem, a ja jego zastępcą. Wspólnie opracowywaliśmy wszelkie koncepcje, a ja do dziś staram się kontynuować zarówno jego idee, jak i szkołę reżyserii" – podkreśla artysta. Reżyser nazywał POK swoją córką.

W ostatnich latach życia ciężko chorował. Wydawało się, że praca w Polskiej Operze Królewskiej dodawała mu sił. Zmarł w Warszawie, 23 stycznia 2019 r. Miał 71 lat. Uroczystość pogrzebowa odbyła się w Świątyni Opatrzności Bożej, gdzie spoczął w Panteonie Wielkich Polaków.

"Indywidualność Peryta polegała na tym, że w świecie dzisiejszych rozbujających, szalonych i bogatych inscenizacji, on niezmiennie wierzył w siłę słowa i muzyki. Starał się oddać dzieło w takim kształcie, w jakim je sobie wymarzył jako twórca. Czasami osiągał rezultaty, które nie miałyby miejsca w innym świecie" – powiedział PAP Andrzej Klimczak.

NAJNOWSZE

53. rocznica strajku w Szczecińskiej

Reżyser „Kosa”: Tarant chrestnym tego filmu

IPN: akt oskarżenia prokuratorom wojskow

MKiDN: skrzydło ołtarz powróci do Muzeum Z Malborku

„Program naukowy dla gromadzić środki na b wyzwać regionu

NAJPOPULARNIEJSZE

01
160 lat temu wybuchło Powstanie Styczni

02
105 lat temu wybuchła światowa

03
Józef Piłsudski (186

04
Kalendarium II wojny

05
42 lata temu wprowadzono wojenny

06
Wojna polsko-rosyjska

07
Wojna polsko-rosyjska

08
Wojna polsko-rosyjska

09
Wojna polsko-rosyjska

10
Wojna polsko-rosyjska

11
Wojna polsko-rosyjska

12
Wojna polsko-rosyjska

13
Wojna polsko-rosyjska

14
Wojna polsko-rosyjska

15
Wojna polsko-rosyjska

16
Wojna polsko-rosyjska

17
Wojna polsko-rosyjska

18
Wojna polsko-rosyjska

19
Wojna polsko-rosyjska

20
Wojna polsko-rosyjska

21
Wojna polsko-rosyjska

22
Wojna polsko-rosyjska

23
Wojna polsko-rosyjska

24
Wojna polsko-rosyjska

25
Wojna polsko-rosyjska

26
Wojna polsko-rosyjska

27
Wojna polsko-rosyjska

28
Wojna polsko-rosyjska

29
Wojna polsko-rosyjska

30
Wojna polsko-rosyjska

31
Wojna polsko-rosyjska

32
Wojna polsko-rosyjska

33
Wojna polsko-rosyjska

34
Wojna polsko-rosyjska

35
Wojna polsko-rosyjska

36
Wojna polsko-rosyjska

37
Wojna polsko-rosyjska

38
Wojna polsko-rosyjska

39
Wojna polsko-rosyjska

40
Wojna polsko-rosyjska

Newsletter

Wpisz swój e-mail

Oświadczam, że wyrażam upoważnienie do przetwarzania moich danych osobowych w celu dostarczenia newslettera. [Mokotowska 33/35, W. jako Administratora danych](#)